

Връзки между организираната престъпност и тероризма в България и Румъния

-
- Целта на този работен документ е да предостави общ преглед на връзките между организираната престъпност и тероризма в България и Румъния, да насочи вниманието към потенциалните рискове и да отправи поредица от препоръки за това как тези рискове могат да бъдат смекчени.
 - Той е част от провеждано в цяла Европа проучване, в резултат на което ще бъдат изготвени подобни доклади за всички 28 държави членки на Европейския съюз. Целта е постигането на по-задълбочено разбиране за заплахите от престъпността и тероризма и насърчаването на нови и иновативни начини за неутрализирането им.
 - Въпреки че в България и Румъния присъстват и са активни групи на организираната престъпност, в двете държави почти липсва терористична дейност, което означава, че между организираната престъпност и тероризма в тях няма директни връзки.
 - Важно е и двете държави да са подготвени за възможността терористични групи да изпозват съществуващите незаконни престъпни мрежи като средство за трафик на оръжия и хора към Западна и Централна Европа.
 - Препоръките ни включват действия срещу финансирането на тероризма и незаконния трафик, а също и поощряване на обмена на информация и сътрудничеството между агенциите за сигурност, между правителствените и неправителствени участници.
-

1 Въведение

България и Румъния претърпяват редица дълбоки трансформации през последните десетилетия. Двете държави не само преминават от социализъм към капитализъм и от авторитарно управление към демокрация, но се превръщат в нови независими държави и влизат в Европейския съюз. Въпреки че тези трансформации масово се считат за успешни, предполага се че скоростта и обхватът на настъпилите промени създават условия за появата на „лоши играчи“.

Целта на този работен документ е да представи общ преглед на организираната престъпност и тероризма, както и на потенциалните връзки между тях в България и Румъния. Стремежът ни е да насочим вниманието към потенциалните рискове и да отправим препоръки за това как тези рискове могат да бъдат смекчени. Той е част от провеждано в цяла Европа проучване, в резултат на което ще бъдат изготвени подобни доклади за всички 28 държави членки на Европейския съюз. Целта е постигането на по-задълбочено разбиране за заплахите от престъпността и тероризма и насърчаването на нови и иновативни начини за неутрализирането им.

Емпиричната основа на доклада представлява проучване на източници със свободен достъп, включително на релевантни правителствени и междуправителствени доклади, академични научни изследвания, съдебни документи, статии от вестници, както и интервюта с практикуващи специалисти и с експерти по проблема. Научното изследване бе проведено от екип от български, румънски и британски изследователи от август до октомври, 2018 г.¹

Въпреки че групи на организираната престъпност са активни и в двете държави, терористична дейност почти липсва, което означава, че директни връзки между организираната престъпност и тероризма не съществуват. Налице е обаче възможността за възникването на такива, тъй като терористичните мрежи могат да се възползват от маршрутите за незаконен трафик, пресичащи двете държави по пътя от Анатолия и Близкия изток към Централна и Западна Европа. Затова е важно и двете държави да бъдат

¹ Автори на този доклад са Питър Р. Нойман [Peter R. Neumann] и Раджан Басра [Rajan Basra]. Бихме искали да благодарим на Антония Троанска [Antoniya Troanska] и Лилияна Пирлеа [Liliana Pirlea] за изследователската им помощ. Благодарни сме и на всички интервюирани, независимо дали са анонимни или имената им са посочени.

подготвени за възможността терористични групи да изпозват съществуващите незаконни престъпни мрежи, особено като средство за трафик на оръжия и хора.

Препоръките ни включват действия спрямо мониторинга, финансирането на тероризма, незаконния трафик, обмена на информация и сътрудничеството между агенциите за сигурност, както и между правителствените и неправителствените организации.

Докладът започва с общ преглед на организираната престъпност и тероризма в България и Румъния, а след това изследва потенциалните връзки между тероризма и престъпността. Накрая поредица от препоръки са отправени към отговорните за изготвянето на политиката лица и към практикуващите специалисти.

Поле 1: Какво представляват връзките между организираната престъпност и тероризма?

Концепцията за връзките между организираната престъпност и тероризма се появява в началото на 90-те години – след разпадането на Съветския съюз и възхода на глобализацията. В условията на променящата се геополитика и зараждането на информационната епоха, анализаторите забелязват, че терористичните и бунтовническите групи все повече адаптират престъпния си *modus operandi*, за постигане на целите си.

Оттогава учените установяват *три вида връзки между организираната престъпност и тероризма: институционални, организационни и социални.*

Институционални

Един от пионерите в областта е Тамара Макаренко [Tamara Makarenko].² В своя „континиум на организираната престъпност и тероризма“ [crime-terror continuum] тя идентифицира три вида институционални връзки между организираната престъпност и терористичните групи:

- В единия край криминалните и терористичните групи *си сътрудничат* в ограничени, основаващи се на транзакции съюзи или в по-сложни коалиции.
- По-близо до средата се наблюдава *конвергенция*, която е налице, когато групи възприемат умения, присъщи на другата страна, в резултат на което се появяват „хибридни криминално-терористични групи“ [hybrid criminal-terrorist groups].
- В другия край е налице *трансформация*, при която една група изцяло се е трансформира в другия вид в резултат на промяна на мотивацията.

Сред най-известните примери са талибаните, които в определени периоди са зависели от производството на хероин в Афганистан; участието на Колумбийските революционни въоръжени сили (FARC) в индустрията с наркотици в страната; и контрабандата на петрол и подправени стоки от Ирландската републиканска армия (IRA).

Продължение...

² Tamara Makarenko, "The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism", *Global Crime*, Vol 6, No 1, 2004, стр.129–145.

Организационни

Летиция Паоли [Letizia Paoli] пише по същото време като Макаренко и се фокусира върху структурните и организационните сходства между младежките банди и терористичните групи, които категоризира като „кланови“ организации:³

- Те извършват нелегална дейност и използват насилие;
- Изискват от членовете си „абсолютно отдаване“;
- Осигуряват *емоционални ползи*, като например статус, „братство“, идентичност и принадлежност.

Според Паоли ясното разграничаване между участниците според заявените им цели – криминални или политически – може да бъде подвеждащо, защото разликите понякога се размиват, а „целите [може] да се променят“.

Като пример тя посочва бандите на белите националисти в САЩ [white supremacist gangs], които набират членовете си на идеологически принцип и обявяват, че имат политическа програма, но са силно ангажирани с „обикновени“ престъпления.

Социални

В наскоро проведено проучване на набирането на джихадисти в Европа Раджан Басра и Питър Р. Нойман насочват вниманието не към сближаването на престъпници и терористи като групи или организации, а към техните социални мрежи, социална и роднинска или приятелска среда.⁴ Вместо формално сътрудничество или дори трансформация те установяват, че престъпните и терористичните групи набират членове от социологически сходни групи от хора, създавайки (често непреднамерено) синергии и припокривания.

Тези „нови“ връзки между организираната престъпност и тероризма имат четири проявления:

- Оказват влияние върху процесите на *радикализация*, защото присъединяването към терористична група може да е път към изкупление и/или легитимизация на престъпна дейност.

Продължение...

³ Letizia Paoli, "The Paradoxes of Organized Crime", *Crime, Law, and Social Change*, Vol 37, No 1, 2002, стр. 51–97.

⁴ Rajan Basra and Peter R. Neumann, "Criminal Pasts, Terrorist Futures: European Jihadists and the New Crime-Terror Nexus", *Perspectives on Terrorism*, Vol 10, No 6, 2016, стр. 25–40.

- Насочват вниманието към *ролята на затворите* като подходяща среда за радикализация и за изграждане на мрежи от престъпници и екстремисти.
- Поставят акцент върху *усвояването на умения и натрупването на опит*, които може да са полезни за терористите – и особено върху достъпа до оръжия, подправянето на документи и употребата на насилие.
- Улесняват *финансирането* на тероризъм, особено чрез малозначителни деяния.

Въпреки разликите в подхода и перспективата *трите типа връзки* – институционални, организационни и социални – не се изключват взаимно. Разглеждани заедно, те представляват аналитичната рамка на проекта за връзките между организирана престъпност и тероризма.

2 Организирана престъпност

Бързите промени, настъпили в България и Румъния през последните десетилетия, заедно със стратегическото местоположение на тези държави на границите на Европейския съюз между Анатолия и Европа, създават възможности за групи на организираната престъпност да пуснат корен и да се установят.⁵ Данните за действащите в момента престъпни групи в двете държави, както и за динамиката и еволюцията на престъпните пазари през последните години, са оскъдни. Въпреки това този раздел съдържа общ преглед на организираната престъпност в двете държави, като разглежда участващите групи, техните дейности и местата, където оперират.

Групи

Зараждането на организираната престъпност в България и Румъния може да бъде проследено до 90-те години, след разпадането на Съветския блок. Въпреки че има дългогодишни примери за това явление и в двете държави, преходът към демокрация дава възможност на престъпните групи да се сформират и да се възползват от новите пазари.

В България се появяват три направления на организираната престъпност:

- *Силови предприемачи*, в чиито състав влизат тежкоатлети, бивши служители на полицията и специалните служби и амнистирани в началото на 90-те години престъпници. Тези групи рекетират по формулата за платена защита, като се възползват от липсата на държавен контрол.⁶

5 Наказателният кодекс на Румъния дефинира организираната престъпност като „организация от три или повече лица, установени за известен период от време и действащи координирано за извършването на едно или повече тежки престъпления с цел извличане на финансови печалби“. Вж. „Art. 367 Noul Cod Penal Constituirea unui grup infracțional organizat Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice“, *LegeAz*, 4 май 2018 г. Нова дефиниция, предложена през 2018 г. – и понастоящем очакваща президентски указ – изключва групите, сформирани на временен принцип и нямащи очертана структура, с цел извършването на една или повече незаконни дейности; „Grup infracțional organizat. Comisia lordeache, redefinire“, *DCnews*, 2 July 2018; „Ședința Camerei Deputaților din 4 iulie 2018 (sesiune extraordinară)“, *Chamber of Deputies*, 4 юли 2018 г. България не разполага с официална дефиниция за организирана престъпност, но на практика е възприела подобно на използваното в Румъния определение – вж. Организираната престъпност на Балканите през погледа на законодателя, Фондация РискМонитор, 2008, стр.39–43.

6 *Organized Crime in Bulgaria: Markets and Trends*, Center for the Study of Democracy (CSD), 2007, стр.14–23.

- *Олигарси*, които монополизират най-печелившите държавни сектори чрез корупция и клиентелизъм. Те получават достъп до ресурси не чрез насилие, а чрез влияние и проникване в политическите елити.⁷
- *„Екстремно-рискови предприемачи“*, които постоянно участват в систематична престъпна дейност. Техният източник на доходи е създаването и контролът на черни и сиви канали за импорт, експорт и дистрибуция на стоки. Това, което ги отличава от „силовите предприемачи“ и „олигарсите“ е, че последните започват дейността си с непазарни средства – търгуват с насилие и защита и основават корупционни партньорства с политическите елити.⁸

В днешна България – след политическото и икономическото стабилизиране на държавата – престъпните групи са амалгама от тези три вида и извършват дейност както в легитимни бизнеси, така и на черните и сивите пазари.

Румънските групи също могат да бъдат категоризирани в три широки групи: местни престъпни групи, които се развиват самостоятелно и действат на локално ниво; румънски групи, които са станали част от транснационални престъпни мрежи; и чуждестранни престъпни групи (например виетнамски, китайски триади и групи от Западна Европа), които са изпратили свои представители в държавата.⁹

Няма конкретни данни за броя на групи на организираната престъпност, активни в двете държави. Според българското министерство на вътрешните работи през 2016 г. повече от 424 групи са били активни в страната.¹⁰ За Румъния няма налични сравними приблизителни оценки, въпреки че по данни на Дирекция за противодействие на организираната престъпност [Directorate for Countering Organised Crime] през 2017 г. са били разбити 179 групи (като 710 техни членове са били арестувани).¹¹ Междувременно в публикации в медиите се твърди, че 40 престъпни групи доминират вътрешния пазар на Румъния и на свой ред упражняват известен контрол над други малки групи в държавата.¹²

Изглежда че престъпните групи се различават по своя *състав*. От 179-те групи, разбити в Румъния през 2017 г. 14% са били основно организирани на етнически принцип, 13% – по национална принадлежност, а 9% – по родствени или семейни връзки.¹³ Останалите – най-вероятно – са смесени. Липсват сравними статистики за България, макар да се приема, че групите са етнически хомогенни.¹⁴

7 Ibid, стр. 23-27.

8 Ibid, стр.27–29.

9 Damian Micla, *Combaterea Crimei Organizate – Evoluție, Tipologii, Legislație, Particularități*, Ministerului Administrației și Internelor, 2004, стр.27.

10 „Почти 500 престъпни групировки у нас, броят им расте“, *Вести*, 22 юни 2016 г.

11 „Апроапе 1.500 de acțiuni de angajare, pentru destructurarea rețelelor infracționale de crimă organizată, într-un an“, *Directorate for Countering Organised Crime*, 4 февруари 2018 г.

12 „Harta clanurilor interlope din România. Vezi cine este „stăpân“ în orașul tău“, *Gandul*, 15 март 2011 г.; „Cele mai periculoase clanuri interlope din țară. Cine se crede mai presus de lege în orașul tău“, *Antena3*, 14 януари 2013 г.

13 DIICOT, *Raport De Activitate 2017*, януари 2018, стр.16.

14 Интервю с български служител по сигурността, 1 октомври 2018 г. Има обаче и изключения – вж. например „Служители на ГДБОБ задържаха престъпна група, занимавала се с незаконна продажба на оръжие“, *Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“*, 20 ноември 2016 г.

Организационната структура на престъпните групи се променя през последните години. Главен комисар Ивайло Спиридонов, директор на българската Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, заявява, че групите са изоставили централизирания модел,¹⁵ а според бившия секретар на Министерството на вътрешните работи Николай Радулов хоризонталните и клетъчните структури са по-разпространени.¹⁶ Въпреки това за по-големите групи се твърди, че имат по-ясна йерархия на управление.¹⁷

Според Националната разузнавателна служба на Румъния (SRI) новите престъпни групи в страната са възприели мрежов модел на „предприятие“, който е „много гъвкав и мобилен“. Тези групи обикновено имат променлив членски състав, който варира от операция на операция.¹⁸ За разлика от тях дългогодишните престъпни групи се отличават с твърда йерархия от нивото на вземане на решения надолу до оперативните единици.¹⁹ Не е известно какво е влиянието на тези организационни принципи върху дългогодишното на групата.

Обхватът на тези групи варира от местен до национален и транснационален в зависимост от дейността, която развиват. Например групите, които се занимават с наркотици, често оперират в обособени „зони“ на влияние – като например определени квартали в София – докато групите, занимаващи се с внос, са транснационални по природа.

По подобен начин *сътрудничеството* между престъпните групи варира според дейността; групите могат да си сътрудничат на местно или транснационално ниво.²⁰ Например схема за кражба на луксозни леки автомобили може да включва няколко групи, като една от тях отговаря за отключването, друга за разглобяването. Възможно е никоя от двете групи да не разполага с информация за пълния мащаб на престъпното начинание.²¹ По подобен начин групите, установени с крайбрежни градове като Бургас и Варна, работят с групи от цялата страна за трафика на контрабандни стоки.

Областта на специализация за всяка от групите диктува необходимостта от сътрудничество. „Неспециализираните“ групи имат по-изявена необходимост от сътрудничество, докато „специализираните“ по-често действат сами и не изпитват особена нужда или желание да си сътрудничат с други.²² Няма достатъчно данни, показващи, че румънските престъпни групи си сътрудничат, въпреки че е налице транснационално сътрудничество. През март 2018 г., например, 50 лица от

15 „Според данни на МВР организираната престъпност вече не била централизирана“, *Mediapool*, 10 октомври 2017 г.

16 „Проф. Николай Радулов – бивш секретар на МВР: Структурата на престъпността е клетъчна“, 24 часа, 3 август 2018 г.

17 Интервю с български служител по сигурността, 27 септември 2018 г.

18 Cathy Haenlein; Jonathan Eyal, *Organised Crime and Illicit Trade in Romania: Country Report*, RUSI, 2017, стр.6.

19 „Crima organizată și securitatea națională“, *National Intelligence Service*, 30 октомври 2016 г.; „Criminalitatea organizată, sub lupă“, *National Intelligence Service*, 30 октомври 2016 г.

20 Интервю с български служител по сигурността, 01 октомври 2018 г.

21 Вж. например две групи, участващи в производството и разпространението на синтетични наркотици в България: „Служители на ТСБОП-София област неутрализираха две паралелно действащи престъпни групи за производство и разпространение на наркотици“, *Главна Дирекция борба с организираната престъпност*, 15 май 2018 г.

22 „Според данни на МВР организираната престъпност вече не била централизирана“, *Mediapool*, 10 октомври 2017 г.

различни националности – вкл. членове на калабрийската Ндрангета – са арестувани за измама.²³

Основната дейност на групата може да се променя с времето. Според румънските власти някои престъпни групи се пренасочват от дейности с висок риск и високо възнаграждение – като например трафик на наркотици – към такива със сравнително нисък риск и високо възнаграждение – като фалшифициране.

Границите не са фиксирани – поликриминалността е характерна за престъпния свят. При наличието на благоприятни условия групите могат да се прехвърлят от една към друга дейност или основен продукт.²⁴ Така например по време на мигрантската и бежанска криза в Европа през 2015 г., съществуващи групи на организираната престъпност, занимаващи се с незаконна търговия, се включват и в трафик на хора, възползвайки се от познанията си за маршрутите и мрежите за трафик.²⁵

Дейности и места

Групите са замесени в извършването на престъпления, голяма част от които са с временен характер. Те включват трафик на наркотици,²⁶ трафик на хора,²⁷ проституция,²⁸ измами,²⁹ изнудвания, незаконни огнестрелни оръжия,³⁰ и кражби.³¹ Трафикът на наркотици – и особено на хероин – а също и на хора заемат видно място в българската престъпна сцена, тъй като държавата е ключов транзитен пункт по стратегическия „балкански маршрут“ и е вход към Европа за незаконна търговия от Турция.

България е както транзитна държава, така и дестинация за контрабандния хероин, внасян през Иран и Турция от Афганистан. Веднъж проникнал в България, той се контрабандира по маршрутите за трафик през балканските държави или Румъния към Централна и Западна Европа.³² Понякога става дума за огромни количества: през септември 2018 г. българските митнически власти залавят 712 кг хероин, открит в два ирански камиона, влизащи през Турция.³³ Това е най-голямото количество, залавяно в България.

23 "Lider al mafiei italiene, ridicat de mascați în București. Cum storcea rețeaua lui bani din conturile naivilor", *Digi24*, 28 март 2018 г.

24 Cathy Haenlein and Jonathan Eyal, *Organised Crime and Illicit Trade in Romania: Country Report*, RUSI, 2017 г., стр.7; вж. например: през юли 2018 г. на група, замесена в трафик на хора, киберпрестъпност, трафик на наркотици и пране на пари беше задържана: "IGPR, percheziții de angajare pentru desființarea unei grupări de crimă organizată", *DCnews*, 8 юли 2018 г.

25 *Cross-Border Organised Crime: Bulgaria and Norway in the Context of the Migrant Crisis*, Center of the Study of Democracy, 2017 г., стр.11.

26 "Law Enforcement Deals A Serious Blow To International Drugs Trafficking Group: 6 Arrested", *Europol*, 14 септември 2017 г.

27 "Romanian police smash slavery gang, children rescued", *Reuters*, 13 юли 2016 г.; "Modern slavery risk highlighted in Bulgaria, Romania", *Balkan Insight*, 17 август 2017 г.; *Human Trafficking Network Engaged In Sexual Exploitation Targeted In Austria*, *Europol*, 12 декември 2014 г.; *Migrant Smuggling – Major Irregular Migrant Safe House Busted*, *Europol*, 2 февруари 2017 г.; "Migrant Smuggling Network Dismantled Near Danubius Bridge Checkpoint", *Novinite*, 26 април 2017 г.

28 "Spanish & Romanian Police Break Up Criminal Gang Behind Prostitution Network", *Europol*, 10 февруари 2015 г.;

"Criminal Gang Behind Trafficking In Human Beings For Sexual Exploitation Dismantled", *Europol*, 20 май 2015 г.

29 "International Organised Crime Group Involved In Fraud, Forgery And Money Laundering Dismantled In Spain And Romania", *Eurojust*, 23 май 2018 г.

30 "58 Arrests And 48 Firearms Seized In Joint Action Against Arms Trafficking In The Western Balkans", *Europol*, 6 февруари 2017 г.

31 *Serious and Organised Crime Threat Assessment 2010-2011*, Center for the Study of Democracy, 2012 г.

32 "Пътят на опиума и хероина от Афганистан за Европа минава през Балканите", *Darik News*, 24 юни 2009 г.

33 "Заловиха над 712 килограма хероин, скрит зад гипсови плоскости", *BTV Новините*, 29 септември 2018 г.

Заемането на доминантна позиция в търговията с хероин често дава възможност на престъпните мрежи да упражняват влияние и върху пазара с други наркотици,³⁴ като им позволява да се включват в дейности като проституция, измами с недвижими имоти, сив внос и потребителски стоки.³⁵ Трафикантите често разполагат с легитимен бизнес, който им осигурява прикритие за операциите, свързани с трафика,³⁶ което показва как незаконната търговия влияе върху легалната икономика.

„Зонирането“ е типично за престъпността с трафик на наркотици – при него престъпните групи си поделят държавата на територии на влияние.³⁷ При такава подялба групите имат приоритет в съответните свои зони, а продаването в чужда зона води до наказания. Въпреки това съответните зони могат да са подчинени на централна територия. В България трафикантите на хероин обикновено искат „позволение“ от базирани в София групи, за да продават наркотика. Позволение се дава срещу плащането на месечна такса.³⁸

Никоя от двете държави не е голям производител на наркотици. Налице са доказателства за дребномащабно производство на канабис и синтетични наркотици, като амфетамини, за нуждите на местния пазар.³⁹ По последни данни отглеждането на канабис на закрито се увеличава и се осъществява износ към държави от региона като Италия, Хърватия и Австрия.⁴⁰

Наркотици се контрабандират по земя, море и въздух, като се използват различни методи.⁴¹ Тези методи варират от скриването на наркотици в тайни отделения до прикриването им като редовни стоки (например керамични плочки или кутийки за напитки/храна).⁴²

И двете държави са източник и транзитни точки за *трафик на хора*, независимо дали става дума за сексуална или икономическа експлоатация.⁴³ Голяма част от жертвите на секс трафик, идентифицирани в България, са жени от турски етнос.⁴⁴ И в двете държави жените и момичетата от ромски произход са особено уязвими.⁴⁵ Проблемът е най-разпространен в столицата, в курортите и в градовете по границите, докато много от жените стават жертва на трафика към Европа.⁴⁶ Скорошни доклади показват увеличение

34 *Organized Crime in Bulgaria: Markets and Trends*, CSD, 2007 г., стр. 41.

35 *Ibid.*, стр. 42.

36 Интервю с български служител по сигурността, 27 октомври 2018 г.

37 *Organized Crime in Bulgaria: Markets and Trends*, CSD, 2007, стр. 42.

38 *Ibid.*, стр. 60.

39 *2015 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR)*, Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs, 2015 г.; Zlate Dimovski, Kire Babanoski, and Ice Ilijevski, "Republic of Macedonia as a Transit Country for the Illegal Trafficking in the "Balkan Route"", *Varstvoslovje*, Vol 15, No 2, 2013 г., стр. 203; *The Illicit Drug Trade through South-Eastern Europe*, UNODC, 2014 г., стр. 70.

40 *Romania Country Drug Report 2017*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2018 г.; *Report Național Privind Situația Drogurilor – 2017 г.*, National Anti-Drug Agency, 2018 г., стр.174.

41 Кокаинът например се контрабандира по въздушни куриери до България, след което се транспортира по земя до Турция. Вж. *Българските митници 2017*, National Customs Agency, 2018 г., стр. 11.

42 *Ibid.*

43 *Trafficking In Persons Report 2017*, U.S. Department of State, 2018 г., стр. 361; "How Romania Became Europe's Sex Trafficking Hub", *Balkan Insight*, 1 април 2018 г.

44 *Trafficking In Persons Report 2017*, U.S. Department of State, 2018 г., стр. 114.

45 *Analiză Succintă Privind Traficul De Persoane În 2017-Perspectivă Victimologică*, National Agency Against Human Trafficking, 2018 г.

46 *Trafficking in Persons Report 2018 г.*, U.S. Department of State, 2018 г., стр. 114; „БАН: Трафикът на хора е вече и семеен бизнес“, 24 часа, 20 септември 2018 г.

на броя на жертвите от български и ромски произход в Полша, Испания и Обединеното кралство,⁴⁷ а по думите на официални лица от Румъния дестинацията на трафика е Западна Европа.⁴⁸

Сексуалната експлоатация е особено силно изразена. От началото на новото хилядолетие трафикът на хора за сексуална експлоатация е сред най-големите престъпни пазари в България.⁴⁹ И в двете държави броят на жертвите на експлоатация на глава от населението е сред най-високите в Европа (пет пъти по-висок от средната стойност за ЕС).⁵⁰

През 90-те години и през първите години след 2000-та пазарът се контролира предимно от организираната престъпност в големите градове и в курортите, въпреки че днешният български пазар за проституция е по-фрагментиран и децентрализиран.⁵¹ С такава престъпна дейност се занимават различни групи: от „независими“ трафиканти, които често си сътрудничат в рамките на мрежи с променлив състав, до големи, йерархично структурирани организации.⁵²

Информацията за пазара на *незаконни огнестрелни оръжия* е оскъдна и в двете държави.⁵³ Контрабандата на оръжия е често допълнителна дейност за българските престъпни групи като не много от тях специализират в този сегмент.⁵⁴ Когато властите изземват оръжия, обикновено става дума за единични такива, често намирани в колите на частни лица, пътуващи до и от Турция.⁵⁵

Румънският пазар за незаконни огнестрелни оръжия ползва два основни източника. Първият е легалният местен пазар, от където могат да се отклоняват огнестрелни оръжия. Вторият е незаконният трафик от близки (като например огнестрелни оръжия с халостни патрони от България) или далечни страни (като дългоцевни пушки от Италия и Испания).⁵⁶

Организираната престъпна дейност е с национален мащаб. Въпреки че е концентрирана в големите градове – като София, Пловдив, Варна и Стара Загора в България, а също и в Букурещ, Клуж, Яш, Констанца и Тимишоара в Румъния – тя оказва влияние и върху граничните и пристанищните градове.⁵⁷ Дори и по-малките градове могат да бъдат засегнати, въпреки че по-малобройните групи,

47 *Trafficking in Persons Report 2018*, U.S. Department of State, 2018 г., стр. 113.

48 *Analiză Succintă Privind Traficul De Persoane În 2017-Perspectivă Victimologică*, National Agency Against Human Trafficking, 2018 г.

49 Tihomir Bezlov, Maria Yordanova and Nadya Stoyanova, *Corruption and trafficking in women. The case of Bulgaria*, Center for the Study of Democracy, 2016 г.

50 *National Strategy for Combating Human Trafficking 2017-2021*, National Commission for Combating traffic in Human Beings, 2016 г.

51 *Trafficking for Sexual Exploitation in Bulgaria: Criminal Finances and Capacity for Financial Investigation*, Center for the Study of Democracy, 2018 г.

52 Ibid.

53 За ситуацията в Румъния вж. Roxana Albisteanu, Alexandru Dena and Matthew Lewis, *Romania: Firearms and Security at the EU Eastern Border*, in Nils Duquet (ed.), *Triggering Terror: Illicit Gun Markets and Firearms Acquisitions of Terrorist Networks in Europe*, Project SAFTE, Flemish Peace Institute, 2018 г., стр. 336.

54 Интервю с български служител по сигурността, 03 октомври 2018 г.

55 Българските митници 2017 г., *National Customs Agency*, 2018 г.

56 *Study on Firearms 2015*, UNODC, 2015 г., стр. 38.

57 "Criminalitatea organizată, sub lupă", *National Intelligence Service*, 30 октомври 2016 г.

опериращи в тези области, разполагат с ограничени възможности.⁵⁸ 35 от 41 окръга в Румъния – поне отчасти – са засегнати от дейността на престъпни групи.⁵⁹

В обобщение: двете държави са сцена на редица организирани престъпни дейности, които обикновено са с трансграничен характер и имат отношение към трафика поради позицията на страните по границите на Европа.⁶⁰ Както ще покажем в следващия раздел обаче, връзките между тези дейности и тероризма са ограничени.

58 Ibid.

59 "Cum își împart România clanurile interlope", *Romania libera*, 2 ноември 2011 г.

60 *Организираната престъпност на Балканите през погледа на законодателя*, Фондация РискМонитор, 2008 г.

3 Тероризъм

През последните години в Европа станахме свидетели на вълна от джихадистки терористични нападения, вариращи от координирани бомбени атентати до атаки с превозни средства и нападения с нож, които причиниха смъртта на стотици хора, а ранените бяха много повече.⁶¹ България и Румъния имат опит с организираната престъпност, но почти нямат досег с тероризма.

Най-значимият инцидент в двете държави е през юли 2012 г., когато атентатор-самоубиец атакува автобуси, превозващи израелски туристи на летище Сарафово в крайбрежния град Бургас, България.⁶² Шест души загиват, а други 35 са ранени.⁶³ Българските власти обявяват, че Хизбола носи отговорност за атаката. Замесени са и двама мъже с Ливански произход – австралиец и канадец – които биват съдени задочно.⁶⁴

Джихадизъм

В България и Румъния джихадизъм на практика не съществува. В двете държави има само спорадични примери за активни джихадистки клетки, мрежи или физически лица. Сред по-известните скорошни събития са:

- *Декември 2012 г.*: двама пакистански граждани, Рамзан Мохамед [Ramzan Muhammad] и Адеел Мохамед [Adeel Muhammad] са арестувани в Румъния по подозрение, че планират терористични атаки в цялата държава. И двамата имат връзки с Ал Кайда. Те са обявени за *persona non-grata* за 15 години и експулсирани от Румъния.⁶⁵
- *Ноември 2014 г.*: 26 човека са арестувани в квартал „Изток“ в Пазарджик, България, включително и местният имам Ахмед Муса [Ahmed Moussa]. През юли Муса и 13 негови съмишленици (от градовете Пазарджик, Пловдив, Асеновград и Старцево) са обвинени за насаждане на религиозна омраза чрез разпространяването на материали за Ислямска държава (ИД).⁶⁶

61 Дефинираме тероризма като символичен акт на политически мотивирано насилие. Вж. Peter R. Neumann and M.L.R. Smith, *The Strategy of Terrorism* (London: Routledge, 2008 г.), стр. 8.

62 „Атентат в „Сарафово“! Официално: шестима загинали“, *BTV Novinite*, 18 юли 2012 г.

63 „Черна годишнина: 6 години от атентата на летището в Сарафово“, *NOVA*, 18 юли 2018 г.

64 „Делото „Сарафово“ започва по същество“, *Dariknews.bg*, 17 януари 2018 г.

65 „Despre intelligence și terorism în România“, *National Intelligence Service*, 6 март 2013 г.

66 „Окръжна прокуратура-Пазарджик внесе отново обвинителния акт срещу Ахмед Муса и останалите 13 обвиняеми“, *Окръжна Прокуратура-Пазарджик*, 9 септември 2015 г.

Счита се, че Муса е осигурил логистична подкрепа на поне трима чуждестранни бойци (Саид Хюсеинович [Said Husejinovic], Мурат Йълдъз [Murat Ayyildiz] и Изудин Крноврсанин [Izudin Crnovrsanin]), пътуващи към Сирия;⁶⁷ през март 2018 г. Муса е осъден на една година затвор.⁶⁸ От останалите 13 съмишленици един е оправдан, а останалите са глобени.⁶⁹

- *Април 2015 г.:* Шестима френски граждани са екстрадирани от Румъния след като са им повдигнати обвинения за пропаганда, набиране на бойци и осигуряване на материална подкрепа за Ислямска държава и Ал Кайда. Пет лица получават забрана за седем години, а едно – за три години.⁷⁰
- *Април 2015 г.:* Тунизийски студент в Румъния е обявен за *persona non grata* и експулсиран от държавата за 10 години. Той публично изразява желанието си да стане мъченик на ИД и е бил в контакт с джихадисти в чужбина.⁷¹
- *Юни 2015 г.:* Джабер Елиъс [Jaber Alias] и Гарселоуи Уасам [Gharselloui Wassam], двама тунизийски студенти в Румъния, са екстрадирани от държавата за 10 години, след като разпространяват пропагандни материали в подкрепа на ИД и се опитват да създадат терористична клетка в държавата.⁷²
- *Декември 2015 г.:* 17-годишният Луиджи Константин Бойс [Luigi Constantin Voice] е арестуван в Крайова, Румъния, по обвинение за джихадистка пропаганда. Освободен е, но е арестуван отново през декември 2016 г. по същото обвинение и е осъден през октомври 2017 г. на три години и четири месеца затвор.⁷³
- *Септември 2016 г.:* Джон Захариев [John Zakhariiev] е арестуван в България по обвинение в тероризъм.⁷⁴ Захариев, роден и отгледан в Австралия от майка с вьетнамско-австралийски произход и баща с българско-австралийски произход, е бил обучаван в Сирия през 2013 г. от Свободната сирийска армия. След като напуска Сирия, той се мести в България, където продължава да усъвършенства уменията си за боравене с оръжие, получава българско гражданство и посещава стрелбища. У него са намерени „джихадистки материали“. През юни 2017 г. той е осъден на четири години затвор, след като е признат за виновен, че се е обучавал в стрелба с автомат „Калашников“ с намерението да извърши терористичен атентат.⁷⁵ Присъдата му по-късно е намалена на 2,6 години.⁷⁶

67 "The Roma and the Radicals: Bulgaria's Alleged ISIS Support Base", *Balkan Insight*, 11 януари 2016 г.; „Ромите и радикалите: предполагаемата българска подкрепа за ИДИЛ“, *Капитал*, 8 януари 2016 г.

68 „1 година лишаване от свобода за Ахмед Муса, но няма да лежи в затвора“, *БТВ Новините*, 30 март 2018 г.

69 „Проповедникът на Пазарджик Ахмед Муса беше осъден на година затвор“, *Дневник*, 30 март 2018 г.

70 "Comunicat de presă", *National Security Service*, 1 април 2015 г., достъпно на: <https://www.sri.ro/articole/comunicat-de-presa-01-04-2015-12-48>; "La Roumanie expulse 6 Français et un Tunisien, accusés de propagande djihadiste", *Euronews*, 9 април 2015 г.

71 "SRI anunță că 7 străini, afiliați ideilor Al-Qaeda și Statul Islamic, au fost declarați indezirabili", *Mediafax*, 3 април 2015 г.

72 "SRI: Doi tuisieni, declarați indezirabili în România. Încearcă să racoleze combatanți ISIS", *Realitatea*, 12 юни 2015 г.; "Romania expels two Tunisians for allegedly supporting IS", *Global Times*, 12 юни 2015 г.

73 "Tânărul de 17 ani din Craiova acuzat de propagandă jhidistă a fost reținut pentru 24 de ore", *Digi24*, 8 декември 2015 г.; "Young Romanian will spend over three years in prison for jihadist propaganda", *Romania Insider*, 16 октомври 2017 г.

74 "Sydney man John Zakhariiev, 21, arrested in Bulgaria on terrorism charges", *The Sydney Morning Herald*, 17 март 2017 г.

75 "Australian-Bulgarian John Zakhariiev sentenced for terrorism", *The Sydney Morning Herald*, 6 юни 2017 г.

76 „Джон Терориста влезе в затвора“, *24 часа*, 16 март 2018 г.

- *Април 2017 г.:* петима германски поданици – включително непълнолетно лице – са задържани на границата между България и Турция на пропусквателен пункт „Капитан Андреево“ за връзки с терористична организация. Те са пътували с влак от Букурещ за Истанбул и според обвинението са възнамерявали да продължат към Сирия. Четирима от тях по-късно са екстрадирани в Германия.⁷⁷
- *Юни 2017 г.:* 39-годишният Йонут Каталин Балан [Ionuț Cătălin Bălan] е арестуван в окръг Аргес, Румъния, и обвинен за разузнаване на военни бази и изпращане на подробности относно точките за достъп до членове на ИД. Балан също така е разпространявал джихадистка пропаганда онлайн. Той е под наблюдение от 2015 г., когато френските власти сигнализират, че се е радикализирал в затвора, където попада за обир. През февруари 2018 г. е осъден на три години затвор, но в момента присъдата се обжалва.⁷⁸
- *Юни 2018 г.:* 15-годишен младеж е арестуван в Букурещ по обвинение, че се е свързал с джихадисти в чужбина и е планирал да извърши нападение в Румъния с импровизирани експлозивни устройства.⁷⁹

Повече от шест хиляди „чуждестранни бойци“ от Европа са се присъединили към джихадистки групи в Сирия и Ирак. Изчислено е, че по-малко от дванадесет лица са започнали пътуването си от България и Румъния,⁸⁰ но много други са преминали през държави, намиращи се по маршрута към конфликтната зона.⁸¹ Според българската Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) най-малко 332-ма чуждестранни бойци, пътуващи от Западна Европа, са преминали транзитно през държавата в периода 2013 г. – юни 2015 г.⁸² Междувременно Румъния е използвана за вторичен маршрут от чуждестранните бойци.⁸³

Свързаните с тероризъм арести и съдебни процедури обаче са относително редки: между 2012 г. и 2017 г. са направени 74 ареста в България и 36 в Румъния, като има само една влязла в сила присъда.⁸⁴ Българските власти са наложили и забрани за „пребиваване в страната“ или „влизане в страната“, известни под името „принудителни административни мерки“ (ПАМ), които са

77 SANS expels four German citizens from Bulgaria for involvement of terrorism, *BNT news*, 20 април 2017 г.

78 "Romania Detains Suspected Islamic State Militant", *Balkan Insight*, 29 юни 2017 г.; "Ionuț Cătălin Bălan, românul din Argeș acuzat de terorism, arestat pentru 30 de zile. Acesta neagă acuzațiile aduse: Sunt băgat într-o cacialma de către un iordanian", *Mediafax*, 30 юни 2017 г.; "Ce pedeapsă a primit românul judecat pentru apartenență la gruparea teroristă ISIS", *Adevarul*, 27 февруари 2018 г.

79 "Un minor de 15 ani, reținut de DIICOT pentru propagandă teroristă", *Digi24*, 22 юни 2018 г.; "15-years old Romanian held for terrorism", *Romania Insider*, 25 юни 2018 г.

80 Българските служби са установили преминаването на около 10 лица, докато Румъния е засякла само едно такова. Вж. Joana Cook and Gina Vale, *From Daesh to "Diaspora": Tracing the Women and Minors of Islamic State*, International Centre for the Study of Radicalisation (ICSR), стр.16.

81 *European Union Terrorism Situation and Trend report 2017*, Europol, 2018, стр. 27.

82 "The Roma and the Radicals: Bulgaria's Alleged ISIS Support Base", *Balkan Insight*, 11 януари 2016 г.

83 *European Union Terrorism Situation And Trend Report 2018*, Europol, 2018, стр. 27.

84 Разпределението по години за България е: 2012 г. (1), 2013 г. (12), 2014 г. (21), 2015 г. (21), 2016 г. (5) и 2017 г. (14). Разпределението по години за Румъния е: 2012 г. (15), 2013 г. (7), 2014 г. (0), 2015 г. (11), 2016 г. (1) и 2017 г. (2). Цифрите са посочени в годишните доклади на Европол *European Union Terrorism Situation and Trend Reports (TESAT)*, 2013 до 2018 г.

наложени на 89 лица в периода 2015 – 2017 г.⁸⁵ Въпреки това според българските служби за сигурност през същия период не е имало планове за терористични нападения в България, нито държавата е използвана за планиране на нападения на други места.⁸⁶ Възможно е завръщащите се чуждестранни бойци, пътуващият от Близкия изток към Европа, да използват България за транзитно преминаване.⁸⁷

Крайнодесен и крайноляв екстремизъм

Крайнолевите екстремисти имат минимално присъствие в България и Румъния. Не им достига или широка подкрепа, или политически моментум или постоянно, организирано присъствие.⁸⁸ Действията им обикновено се ограничават до дребномащабни протести, които обикновено преминават без усложнения.⁸⁹ Въпреки че са налице расистки нападения в държавата – обикновено насочени срещу ромската общност и мигрантите⁹⁰ – те не са се преобразували в осезаема терористична заплаха.

Младежкото движение на 64-те окръга (*Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom*, HVIM), крайнодясна унгарска етнонационалистическа организация, има около 300 члена в Румъния.⁹¹ През декември 2015 г. двама от членовете ѝ, Ищван Беке [István Beke] и Золтан Суч [Zoltán Szócs] са арестувани за планиране на атентат – с използването на импровизирано взривно устройство – срещу празненствата по случай националния празник в окръг Ковасна, Румъния, на 1 декември.⁹² През 2018 г. получават пет-годишни присъди.⁹³

Възможни връзки

Нито в България, нито в Румъния са налице директни и явно връзки между престъпници и терористи. Като се има предвид минималното присъствие на терористични групи, мрежи и лица в тези две държави, не може да се говори за наличието на връзки между организираната престъпност и тероризма в тях.

Но това не означава, че подобни връзки не могат да възникнат в бъдеще. Организираната престъпност в двете държави е с временен характер. Става дума главно за трафик на наркотици, огнестрелни оръжия и хора. Тези установени маршрути и мрежи за трафик могат да бъдат използвани от терористи, търсещи начин да проникнат в – или да напуснат – Европейския съюз или да придвижват доставки през границите. По тази причина потенциалната възможност престъпници и терористи да си сътрудничат – на

85 Разпределението по години е: 2015 г. (29), 2016 г. (22) и 2017 г. (31). Цифрите са посочени в *Annual Report of the State Agency for National Security for 2015, 2016, and 2017*.

86 Ibid; *Радикализацията в България: Заплахи и тенденции*, Център за изследване на демокрацията 2016, стр. 8.

87 Кратък Доклад на Тема "Рискове за Националната Сигурност, Произтичащи от Бежанската Криза в Европа, Център за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност (БОРКОР), 2017 г., стр. 13.

88 *Annual Report of the State Agency for National Security for 2016*, State Agency for National Security, 2017 г.

89 *Annual Report of the State Agency for National Security for 2015*, State Agency for National Security, 2016 г.

90 *Annual Report of the State Agency for National Security for 2015*, State Agency for National Security, 2016 г.

91 "Autonomie si petarde", *Rise Project*, 27 септември 2016 г.

92 "Comunicat de presa", *Directorate for Investigating Organised Crime and Terrorism*, 29 декември 2015 г.; "Familia extremistilor din Ardeal: liderul artizanilor, arestat", *Rise Project*, 30 декември 2015 г.

93 "Romania hands jail sentences to two Hungarians on terrorism charges", *Business Review*, 4 юли 2018 г.

дискретно тактическо ниво или на по-продължително, стратегическо такова – не бива да се пренебрегва. И двете групи могат да се възползват от установените тайни мрежи, от недобре защитени граници, както и от места с по-слаба полицейска защита и наличие на корупция.⁹⁴

Заплахата от завърнали се по родните места терористи, които да разпалят джихадисткото движение в региона и да го разпространят в съседни държави, може да е реална за България. Бъдещи политически промени – чести и нередко мащабни по характер – може да доведат до това съществуващите престъпни мрежи, маршрути и тактики да се свържат и вероятно да бъдат поставени в услуга на терористи.

94 Tamara Makarenko and Michael Mesquita, "Categorising the crime-terror nexus in the European Union", *Global Crime*, Vol 15, Issue 3-4, 2014 г., стр. 261.

4 Препоръки

Настоящият доклад разгледа потенциалните връзки между организираната престъпност и тероризма в България и Румъния. Въпреки че групи на организираната престъпност са активни и в двете държави, терористична дейност почти липсва, което означава, че директни връзки между организираната престъпност и тероризма не съществуват. Налице е обаче възможност за възникването на такива, тъй като терористичните мрежи може да се възползват от маршрутите за незаконен трафик, пресичащи двете държави по пътя от Балканите и Близкия изток към Централна и Западна Европа. Затова е важно и двете държави да са подготвени за възможността терористични групи да изпозват съществуващите незаконни престъпни мрежи особено като средство за трафик на оръжия и хора.

Препоръчваме следните действия и/или добри практики:

1. Ефективен мониторинг

Препоръчваме властите да продължат да обновяват статистическите си данни за организираната престъпност и тероризма и да следят за появата на връзки между двата феномена.

2. Преосмисляне на радикализацията

Предвид частичното сливане на терористичната и екстремистката среда трябва да преосмислим основните си разбирания за радикализацията. Поведението на джихадистите с криминално минало често противоречи на схващането, че екстремизмът е задължително свързан с религиозно поведение. Където е необходимо, препоръчваме на властите да обновяват списъците, показателите и учебните си материали, за да отразяват променящите се модели и профили.

3. Противодействие на всички източници за финансирането на тероризма

Усилията в посока противодействие на финансирането на тероризма са насочени предимно към международната финансова система – но резултатите са недостатъчни. Препоръчваме на властите да разширят усилията си за противодействие на финансирането на тероризма, като включат дребномащабните престъпления и малозначителните деяния като продажба на наркотици, кражби, обири и трафик на стоки.

4. Мониторинг на незаконния трафик

Властите в двете държави трябва да преразгледат и засилят усилията си за проследяване на незаконния трафик на хора и стоки, включително на локално произведени огнестрелни оръжия.

5. Обмен на информация

Границите между тероризма и „обикновената“ престъпност се размиват все повече и съответните агенции трябва да подобрят ефективността си по отношение на обмяната на информация между различните отдели и „дисциплини“, както и на формирането на нови „коалиции“ с физически лица и институции, които може да си сътрудничат за първи път.

Препоръчваме на правителствата да продължават да следят наличните информационни канали и системи, да проучват възможностите за създаването на нови партньорства (като например с местните власти, с граждански общества и с частния сектор) и да въвеждат необходимите промени, за да отразяват новата – и многоизмерна – природа на заплахата.

Crime Terror Nexus

ВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ И ТЕРОРИЗМА

Проектът Crime Terror Nexus проучва връзките между организираната престъпност и тероризма и идентифицира нови начини за борбата с тях.

В продължение на 18 месеца документирахме връзките между организираната престъпност и тероризма на територията на Европейския съюз. Установените от нас факти бяха оповестявани в доклади, на събития и на работни срещи,

Партнираме си с официални лица и заинтересовани страни на местно ниво, за да създаваме нови и иновативни подходи за противодействие на престъпността и подобряване на безопасността в нашите държави.

Crime Terror Nexus е проект на Panta Rhei Research Ltd. Финансирането е осигурено от PMI IMPACT, глобална инициатива за финансово подпомагане, създадена от Philip Morris International за подкрепа на проекти срещу незаконната търговия.

Panta Rhei Research Ltd. е напълно независима при изпълнението на проекта и носи редакторска отговорност за всички възгледи и мнения, изразени в него.

За допълнителна информация посетете: www.crimeterrornexus.com.

КООРДИНАТИ ЗА ВРЪЗКА

Ако имате въпроси, запитвания или искате да заявите допълнителни копия на този доклад, моля, свържете се с Кейти Ротман [Katie Rothman]: katie@crimeterrornexus.com

Регистриран адрес: Panta Rhei Research Ltd., 37a Great Percy Street, London WC1X 9RD, United Kingdom

© Panta Rhei Research Ltd. 2018

www.crimeterrornexus.com